

Kosovë

Raporte mbi avancimin e lirisë dhe demokracisë – [2008](#)

Lëshuar nga Zyra për Demokraci, të Drejta të Njeriut dhe Punë

23 mars 2008

Pjesa 1

Kosova shpalli pavarësinë më 17 shkurt 2008, dhe më 18 shkurt, Shtetet e Bashkuara e njohën Republikën e Kosovës dhe zyrtarisht vendosën marrëdhëniet diplomatike me të. Në deklaratën e pavarësisë, Kosova u zotua se do ta zbatojë planin e të dërguarit të posaçëm të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, Martti Ahtisaari, që kërkonte pavarësi për Kosovën pas një periudhe të mbikëqyrjes ndërkontebtare. Ahtisaari gjithashtu propozoi një pako gjithëpërfshirëse të masave për t'i mbrojtur të drejtat e bashkësive pakicë të vendit. Edhe pse autoritetet qeveritare në përgjithësi i respektuan të drejtat e qytetarëve, në disa fusha vazhdoi të kishte probleme, posaçërisht sa u përket të drejtave të bashkësive pakicë dhe kërcënimit të vazhdueshëm të dhunës me motive politike dhe etnike. Sistemi i drejtësisë është i pazhvilluar dhe i nënshtronhet manipulimit. Ai karakterizohet me paraburgime të gjata, mungesë të proceseve të mirëfillta, dhe korrupsion. Ende ekziston antipatia shoqërore kundër serbëve dhe kishës ortodokse serbe, dhe kthimi i personave të zhvendosur brenda vendit (PZHBV), kryesisht i serbëve të Kosovës, vazhdon me një ritëm të ngadalshëm, të penguar nga mungesa e mundësive ekonomike, problemet pronësore, dhe brengat e sigurisë, si dhe nga presioni mbi PZHBV-të serbë për të mos u kthyer. Ai presion vjen nga elementë brenda qeverisë serbe, si dhe nga ihtarë brenda bashkësise së serbëve të Kosovës. Në problemet e tjera përfshihen korrupsioni qeveritar; dhuna dhe diskriminimi i femrave; trafikimi i njerëzve, posaçërisht i vajzave dhe i fëmijëve për shfrytëzim seksual; diskriminimi shoqëror i personave me aftësi të kufizuara; abuzimi dhe diskriminimi i homoseksualëve; dhe puna e fëmijës në sektorin jozyrtar.

Pjesa 2

Në konsultim me Qeverinë qendrore të Kosovës, komunat, OJQ-të dhe organizatat e tjera ndërkontebtare dhe partnerët bilateralë, Qeveria e SHBA-ve zhvilloi plane për t'u ndihmuar strukturave qeveritare në zhvillim e sipër të Kosovës për të funksionuar në mënyrë transparente e demokratike dhe për t'i integruar bashkësitë pakicë në punën e tyre. Kjo do të realizohet duke u angazhuar me partitë politike, kuvendin, dhe shoqërinë civile përtej linjave etnike për t'u ndihmuar qytetarëve që t'i kuptojnë rolet e veta në një sistem modern politik dhe përgjegjësitet e shumicës ndaj pakicës; duke decentralizuar pushtetin sipas dispozitiveve të planit të Ahtisaarit; dhe duke fuqizuar qeveritë komunale. Qeveria e SHBA-ve ofron asistencë për të themeluar korniza ligjore dhe legislative për mbrojtjen e pakicave, për bashkësi, imigrim dhe azil. Programet dhe personeli i Qeverisë së SHBA-ve u ofrojnë komunave ndihmë në infrastrukturë dhe këshilla praktike, me përqendrim në bashkësitë pakicë, u ofrojnë ndihmë bashkësive pakicë në fushën e kthimit dhe sistemimit, dhe ndihmojnë të sigurohet që bashkësitë pakicë kanë qasje në informata në gjuhën e vet amtare. Një strategji gjithëpërfshirëse për ta përmirësuar sundimin e ligjit do t'i plotësojë strukturat e reja qeveritare me të njëjtin mandat për t'i mbrojtur të drejtat e pakicave. Programet e SHBA-ve do t'i ndihmojnë vendit ta përmirësojë profesionalizmin dhe efikasitetin e përgjithshëm në shërbimet e veta të sistemit gjyqësor dhe policor; dhe, me NATO-n, do të ndihmojnë në zhvillimin e Forcës së Sigurisë së Kosovës, siç parashihet në planin e Ahtisaarit.

Pjesa 3

Programet e SHBA-ve për ndërtimin e institucioneve demokratike në Kosovë janë të dizajnuara dhe të përcaktuara për ta ndihmuar përfshirjen dhe integrimin e bashkësive etnike në politikë dhe shoqëri. Për zyrtarë të Qeverisë, SHBA-të sponsorizojnë trajnim mbi procedurat parlamentare, rolet dhe përgjegjësitet e parlamentarëve në një parlament shumëtnik, mbikëqyrjen ekzekutive, dhe marrëdhëniet fundamentale. Si rezultat i kësaj asistence, grupet e partive opozitare kanë luajtur rol aktiv në koordinimin e nismave partiak, anëtarët e parlamentit marrin pjesë në sesione të pyetjeve dhe përgjigjeve mbi legjislacionin e shpallur, dhe është formuar një grup parlamentar i grave. Akademia për trajnimin e partive, një program i SHBA-ve, është i dizajnuar për t'u siguruar partive politike individë të trajnuar që janë të përgatitur të veprojnë si staf partiak dhe/apo organizatorë partiakë në të gjitha nivelet e organizimit politik. Në nivelin komunal, programet e SHBA-

ve fuqizojnë pushtetet lokale përmes lehtësimit të themelimit të një kornize ligjore dhe rregullative dhe legjislacionit mbi decentralizimin dhe qeverisjen lokale; sigurojnë trajnime mbi ligjet dhe rregulloret që kanë të bëjnë me komunat për të gjithë zyrtarët e zgjedhur dhe të emëruar; lehtësijnë marrëveshje për mbështetjen e komunave të reja nga komunat e themeluara; dhe mbështesin kalimin e fondeve buxhetore, të autoritetit buxhetor, dhe të kompetencave të tjera në nivelin komunal. SHBA-të gjithashtu financojnë programe për ta ndërtuar kapacitetin e komunave të reja me shumicë serbe përmes asistencës së synuar dhe mbështetjes së infrastrukturës. Për t'i themeluar këto komuna me shumicë serbe, personeli i SHBA-ve punon me organizatat e tjera civile ndërkombëtare për të themeluar, këshilluar dhe mentoruar mbi praktika të mira dhe administratë efikase të qeverisë. Programet e SHBA-ve shtojnë pjesëmarrjen e qytetarëve në vendimmarje politike duke ndihmuar OJQ-të dhe duke mbështetur angazhimin e drejtpërdrejtë të bashkësive. Angazhimi aktiv diplomatik, në bashkëpunim me organizatat e tjera ndërkombëtare, shton dhe mundëson përfaqësimin e serbëve dhe të pakicave të tjera në shërbimin civil, në gjyqësi, në qeverinë qendrore dhe në organet e zgjedhura të shtetit.

Plani i Ahtisaarit bën thirrje për mbështetje dhe mbrojtje gjithëpërfshirëse për bashkësitë pakicë për t'iu qasur problemeve të diskriminimit shoqëror ndaj serbëve dhe bashkësive të tjera pakicë. SHBA-të e mbështesin zotimin e Kosovës për t'i zbatuar parimet e Ahtisaarit përmes programeve të përqendruara në pakica duke mbështetur tolerancën, unitetin dhe bashkësinë. Në programin për qasje në gjuhën angleze, të financuar nga Qeveria e SHBA-ve, arsimtarë të gjuhës angleze nga SHBA-të u mbajnë orë të anglishtes grupeve të përziera etnike të tinejxherëve në Prishtinë dhe Prizren. Përveç kësaj, një pilot program pas shkollës siguron orë të anglishtes në shkollat e mesme etnike shqiptare dhe serbe. Çdo verë, SHBA-të sponsorizojnë studentë të prejardhjeve të ndryshme etnike që së bashku ta vijojnë një kamp të gjuhës angleze. Qeveria e SHBA-ve gjithashtu financon disa bursa për Universitetin Amerikan të Kosovës për studentë të pakicave. Programet e tjera të SHBA-ve u ndihmojnë organizatave të shoqërisë civile të bashkësisë shumicë e pakicë që t'u qasen çështjeve me rëndësi për bashkësitë e tyre, përfshirë këtu: lirinë e lëvizjes; lirinë e fesë; bashkëpunimin e qeverive lokale; dhe raportimin e lirë e objektiv të mediave dhe shkëmbimin kulturor përmes projekteve të infrastrukturës. Iniciativa për integrim dhe mbështetje komunale përqendrohet në kthimin dhe ri-integrimin e pakicave. Ky program i SHBA-ve punon me zyrtarë komunalë për të zhvilluar plane veprimi që i identifikojnë pengesat kryesore lokale për kthim dhe ri-integrim dhe masat që nevojiten për t'iu qasur këtyre pengesave. Projektet që sillen prej rrinovimit të shkollave deri tek qendrat bashkiakë dhe ndërtimi i rrugëve u qasen këtyre brengave. Qëllimi i tyre është t'i përmirësojnë kushtet për kthimin e pakicave dhe cilësinë e jetës, dhe të ndihmojnë në ngritjen e vetëdijes mbi transparencën dhe metodat e pjesëmarrjes në nivel të bashkësisë. Duke punuar drejtpërdrejt me të kthyerit, një program tjetër i qeverisë së SHBA-ve përqendrohet në rindërtimin e pronës së dëmtuar; në organizimin e vizitave "shko dhe shiko", që u ndihmojnë të kthyerve potencialë të vendosin të kthehen apo jo; në mundësimin e dialogut me bashkësitë pranuese; në financimin e projekteve për të ardhura dhe vetëmbështetje; dhe në stabilizimin e bashkësisë pranuese. Programet e SHBA-ve gjithashtu përqendrohen në mbështetjen e mediave serbe dhe të pakicave me mjete financiare dhe ekspertizë biznesi për të siguruar që të gjitha bashkësitë kanë qasje në mediat lokale dhe mbulesë në gjuhën e vet.

Programet e SHBA-ve që përqendrohen në zhvillimin, këshillimin dhe shkollimin e shërbimeve gjyqësore, prokuroriale dhe ligjore brenda sektorit ligjor janë të dizajnuara t'i ndihmojnë qeverisë të themelojë vlera demokratike gjersa ndërton kapacitetin e vet. Këto përpjekje ndihmojnë në trajtimin e çështjeve të dhunës me motive etnike dhe të problemeve me proces të mirëfilltë gjyqësor. Këshillimi, mentorimi, verifikimi, dhe trajnimi sigurohen nga asistenca e SHBA-ve për Këshillin Gjyqësor të Kosovës, të themeluar më 2007 për t'i qeverisur gjykatat dhe mbikëqyrur gjykatësit e prokurorët. Në bashkëpunim me institucionet multilaterale evropiane dhe Qeverinë e Kosovës, SHBA-të ndihmojnë në themelin e praktikave administrative dhe drejtuese për ta mbështetur funksionimin efikas dhe profesional të prokurorisë. Programet aktuale të SHBA-ve gjithashtu ofrojnë kurse trajnimi për zhvillimin profesional të prokurorëve në temat si procedurat paraprake, dëshmitë, mbrojtja gjatë gjykimit dhe funksionimi efikas administrativ. Një program i SHBA-ve mbështet Zyrën e prokurorit special për të udhëhequr hetime të ndërlikuara dhe ndjekje penale që bien nën juridikcionin e saj, dhe ofron trajnim mbi ligjin dhe praktikat në gjykata. Një firmë ligjore e SHBA-ve, e mbështet nga Qeveria e SHBA-ve, i ofron këshilla dhe mentorim profesional sektorit gjyqësor, përfshirë këtu trajnimin e avokatëve dhe të juristëve të ardhshëm. Përveç kësaj, nisma e departamentit për profesione ligjore është një aktivitet trevjeçar, i sponsorizuar nga SHBA-të, që ka për qëllim ta shtojë profesionalizmin e bashkësisë ligjore përmes asistimit të Fakulteteve Juridike në Prishtinë e Mitrovicë për zhvillimin e orëve në etikë, klinikë ligjore dhe metodologji ligjore; duke zhvilluar një avokati që e rregullon praktikën e ligjit për të siguruar kompetencë dhe standarde etike; dhe duke forcuar zotësinë e Odës së Avokatëve të Kosovës për të mbështetur dhe siguruar shkollim të vazhdueshëm ligjor.

Pjesa 4

Zhvillimi i sundimit të ligjit mbështetet nga programet e SHBA-ve që i forcojnë forcat lokale të sigurisë përmes mentorimit dhe mbështetjes teknike dhe ndihmojnë zhvillimin e kornizës ligjore në këtë fushë. Një program i SHBA-ve përqendrohet në shtimin e profesionalizmit të Shërbimit Policor të Kosovës përmes forcimit të raporteve ndërmjet policisë dhe prokurorisë dhe përmirësimit të metodave hetuese për ta luftuar krimin e organizuar, trafikimin e njerëzve dhe krimin financiar përmes ndihmës teknike dhe mentorimit. Fondet e SHBA-ve sigurojnë prani të vazdueshme të zyrtarëve të SHBA-ve në policinë ndërkontrollare civile të Misionit të Përkohshëm Administrativ të OKB-së në Kosovë dhe gjithashtu do ta financojnë pjesëmarrjen e policisë së SHBA-ve në Misionin pasues të BE-së për Sundim të Ligjt, të njojur si EULEX. Këta zyrtarë do ta përkrahin sigurinë e brendshme dhe do të punojnë për ta forcuar kapacitetin e policisë lokale përmes mentorimit dhe sigurimit të pajisjeve dhe trajnimit. Këto përpjekje, posaçërisht në zonat e pakicave, ndihmojnë në ndërtimin e besimit në policinë lokale. SHBA-të, të cilat do të punojnë në tandem me EULEX-in, i ndihmojnë qeverisë të marrë kontroll më të madh për kufijtë e saj duke zhvilluar institucionale përkatëse dhe një kornizë ligjore për imigrim dhe azil; duke profesionalizuar shërbimin kufitar; dhe duke siguruar ekspertizë për zhvillimin e ligjeve, politikave dhe procedurave përkatëse për imigrim.

Për ta mbështetur mbrojtjen e grave dhe të pakicave dhe zhvillimin e qeverisjes së mirë, programet e SHBA-ve mbështesin përpjekjet e qeverisë për ta zhvilluar kapacitetin e vet për ta ulur trafikimin e njerëzve. Për t'i përmirësuar shërbimet afatgjata të ri-integrimit, programet e SHBA-ve mbështesin strehimoret ekzistuese për të themeluar apo zgjeruar objekte rezidenciale të ri-integrimit, për të mbështetur aktivitete të parandalimit, për të themeluar pako të shërbimeve shoqërore si mekanizëm për ta ulur ceneshmërinë afatgjate të popullatave me shkallë të lartë rreziku, dhe për t'i koordinuar e standardizuar këto programe ndërmjet strehuesve. Përveç kësaj, SHBA-të mbështesin një koordinator të trajnuar për t'i drejtuar rrjetet shoqërore ndërmjet grupeve të bashkësive, përfshirë këtu punëtorët socialë, udhëheqësit e bashkësive, mësimdhënësit, dhe të rinjtë, me qëllim të mbështetjes së aktiviteteve për ngritjen e vetëdijesimit ndër grupet e synuara në temat që drejtpërdrejt apo tërthorazi lidhen me trafikimin. Trajnim i dhe organizimi i anëtarëve të bashkësive për të shërbyer si grupe kujdestarësh kundër trafikimit dhe mbështetja e komunikimit të shtuar ndërmjet rinisë dhe autoritetetë lokale/ofruesve të shërbimeve gjithashtu sigurohen. Qëllimi përfundimtar i këtyre programeve është ulja e numrit të viktimateve të trafikimit në Kosovë.

Themelimi i mediave profesionale e të pavarura, posaçërisht i atyre që u shërbijnë bashkësive pakicë, është pjesë përbërëse e përpjekjeve të Qeverisë së SHBA-ve për ndërtimin e demokracisë. Për këtë qëllim, programet e SHBA-ve sponsorizojnë trajnimin e profesionistëve të mediave në SHBA dhe në seminare pune në Institutin e Kosovës për Gazetari dhe Komunikim, duke u përqendruar në gazetarët që mbulojnë çështjet posaçërisht vendimtare për një shtet në formim e sipër. Përveç kësaj, një arsimtar i gjuhës angleze, i sponsorizuar nga SHBA-të, mban ligjëratë mbi standarde amerikane të gazetarisë në Institutin e Kosovës për Gazetari dhe Komunikim. Asistenca e synuar do të sigurojë që informatat në gjuhën serbe të janë në dispozicion për bashkësitetë pakicë.